

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

В умовах трансформації економіки у ринкову, соціальна сфера стає однією із найважливіших сфер життя суспільства, в якій реалізуються соціальні інтереси всіх верств населення, відносини суспільства та особи, умови праці та побуту, здоров'я та освіти, культури та відпочинку, соціального захисту. Соціальна сфера – це сукупність галузей і видів діяльності, підприємств, фірм, закладів та установ, які мають забезпечити задоволення потреб людей у матеріальних благах, послугах, відтворенні роду, створити умови для співіснування і співпраці людей у суспільстві з метою створення мегаполісів, розвитку масових комунікацій, зміцнення держави. Світовий досвід підтверджує, що там, де розуміють важливість у житті суспільства соціальної сфери, де створюють умови для її розвитку, є високий життєвий рівень населення. Сьогодні поступово усвідомлюється необхідність такої розбудови економічних відносин, яка максимально враховувала б людський чинник. Відбувається заміна гасла "економіка заради економіки", на гасло – "економіка заради людини" [1, с. 4].

Соціальна сфера розвивається згідно із соціальною політикою, яку формує держава. Сутність сучасної політики в Україні полягає в тому, що в країні будується соціальна економіка, яка надасть людині все необхідне для нормального життя за європейськими стандартами; утворюється новий тип солідарності різних соціальних верств населення. Соціальна політика – це система управлінських, організаційних, регулятивних заходів, дій, принципів і засад, спрямованих на забезпечення оптимального соціального рівня та якості життя, соціального захисту малозабезпечених верств населення, їх соціальної безпеки в суспільстві. Ця політика має сприяти створенню достатньої кількості робочих місць для трудящих, умов для одержання нових професій, підвищення кваліфікації, охороні та оздоровленню умов праці, поліпшенню медичного обслуговування.

В умовах переходу до ринкових відносин і одночасної гуманізації всього суспільного виробництва пріоритетного розвитку потребують насамперед ті господарські системи, які пов'язані з безпосереднім задоволення потреб (послуг) населення і водночас виступають елементом інфраструктури ринку. До складу соціальної інфраструктури належать: житлове і комунальне господарство, торгівля і громадське харчування, транспорт і зв'язок, культура і мистецтво, освіта, охорона здоров'я, охорона довкілля, соціальне забезпечення і захист населення, зайнятість і безробіття, рівень та якість життя населення, споживчий ринок, реальні доходи. Функціональна спільність цих галузей полягає в тому, що праця в них спрямована безпосередньо на людину і на суспільство в цілому.

Соціальна інфраструктура – це сфера, яка безпосередньо забезпечує задоволення різних потреб людини і включає галузі, які виконують соціально-економічні функції обслуговування, задоволення матеріальних і духовних потреб населення, створення нормальних умов життєдіяльності.

Нині в Україні створюються нові приватні, суспільні й державні організації, що обслуговують соціальну сферу і споживчий ринок. Головним їх призначенням є врахування потреб громадян, послідовне забезпечення яких здійснюється шляхом реформування систем соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, забезпечення житлом, охорони довкілля, захисту прав людини та, у широкому розумінні, захисту інтересів споживачів. З метою забезпечення переходу до соціально орієнтованої ринкової економіки за останні роки створено принципово нові організаційні структури, досягнуто грошово-фінансової стабілізації та певних успіхів у боротьбі з інфляцією на засадах монетарної концепції.

Становлення нової економічної системи на засадах ринкових відносин безпосередньо пов'язане з реформуванням існуючої соціальної політики. Головна мета соціальної політики держави у соціально орієнтованій ринковій економіці – зняти всі обмеження на шляху вільної економічної діяльності, забезпечити стабільне функціонування суспільства, досягти належного рівня життєдіяльності людей, а також створити кожному громадянину можливості вільно розвиватися, реалізовувати свої здібності, поліпшувати добробут.

Звідси об'єктивно випливає необхідність державного соціального регулювання, яке має бути спрямоване на радикальне поліпшення якості та суттєве підвищення рівня життя населення і базуватись на таких принципах:

- забезпечення державної підтримки розвитку соціальної сфери на рівні, який гарантує нормальні умови життєдіяльності;
- максимальне залучення недержавних коштів на утримання та розвиток установ соціально-культурного призначення;
- комерціалізація соціальної сфери лише за умови, що впровадження тут ринкових відносин не завдаватиме шкоди суспільству.

Соціальна сфера України сьогодні потребує активного втручання держави у регулювання процесів її функціонування. Так, у житловому і комунальному будівництві дії держави спрямовуються на забезпечення гарантій права громадян на житло шляхом його будівництва за рахунок усіх джерел фінансування; розширення конкуренції у сфері виробництва, реконструкції, ремонту та обслуговування житла; захисту прав його користувачів.

Основними напрямками державного регулювання розвитку торгівлі є: сприяння створенню регіональної структури торгівлі і громадського харчування; формування структури роздрібного товарообороту, яка б забезпечила максимальне наближення фактичного споживання до раціональних норм для непродовольчих товарів і фізіологічних норм для продуктів харчування.

Постійне скорочення фізичних обсягів побутових послуг через неспроможність населення їх сплачувати, передбачає необхідність розробки відповідних програм щодо забезпечення підприємств служби побуту обладнанням, з метою створення розгалуженої мережі малопотужних підприємств, які формували б закінчену інфраструктуру в кожному мікрорайоні, місті, селі.

Державне регулювання розвитку освіти та культури має забезпечити досягнення показників освітнього рівня населення розвинених країн, а найближчим часом – задовольнити потреби галузей народного господарства у кваліфікованих працівниках і спеціалістах відповідно до структурної переорієнтації.

Україна – європейська держава, а тому її освіта має інтегруватися в єдиний європейський освітянський простір відповідно до потреб населення, суспільства, економіки. Це

вимагає концентрованої уваги до розвитку освіти не лише держави, а й кожного суб'єкта господарювання. У країнах Заходу соціальні інвестиції корпорацій і фірм досягають 40% і більше загального обсягу їх витрат. Як показує досвід наших сусідів (Польщі, Чехії, Угорщини), в перехідній економіці, зокрема, в секторах, що динамічно розвиваються, рівень освіти та кваліфікації визначає не лише величину прибутку підприємства, але й доходів працівника. Тому освіта має посісти провідне місце в системі суспільних пріоритетів і нашої держави [2, с. 27].

Як відомо, Україна проголосила себе соціальною державою, в якій створюються умови для досягнення високого матеріального добробуту громадян, запровадження дійової системи соціального захисту, для вільного та всебічного розвитку, самореалізації, зберігаючи тим самим стабільність у суспільстві. Звідси перед соціальною державою постають завдання:

- формування та розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки як першооснови побудови соціальної держави;
- утвердження в суспільстві соціальної справедливості як однієї з найважливіших цінностей;
- досягнення соціальної злагоди та мирного розв'язання суперечностей, співробітництва та партнерства різних класів, груп, прошарків суспільства;
- соціального вирівнювання та створення максимально можливих рівних стартових умов усім членам суспільства через систему виховання, освіти, охорони здоров'я тощо;
- обмеження розшарування населення за рівнем доходів;
- створення динамічної, гнучкої системи соціального та організаційного характеру, що реалізується державою та суспільними інститутами з метою забезпечення добробуту населення;
- впровадження цілісної моделі соціального страхування (з усіма його видами: пенсійне, медичне, по хворобі, безробіттю), її перетворення на надійний засіб мікро- та макроекономічного регулювання;
- соціально-правового регулювання ринку праці, реалізації політики повної зайнятості, метою якої є максимальне забезпечення робочими місцями працездатного населення та запобігання безробіттю в його різних видах і формах;
- підвищення продуктивності праці, формування стабільного платоспроможного попиту населення на основі стимулювання

внутрішньої мотивації до праці, зокрема за рахунок випереджаючого зростання ціни робочої сили, збільшення частки заробітної плати в структурі національного доходу тощо [1, с. 18–19].

Таким чином, побудова соціальної держави пов'язана з переходом до нового етапу розвитку продуктивних сил: економічна ефективність визначатиметься, у першу чергу, використанням висококваліфікованих кадрів, нових знань, технологій і методів управління. За цих умов на перший план виходить людина, її інтелектуальний потенціал.

Література

1. Куценко В. І., Удовиченко В. П., Остафійчук Я. В. Соціальна держава (проблеми теорії, методології, практики). – К., "Заповіт".

2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2002–2003 навчального року. Статистичний бюлетень. – К., 2003.